

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrletno 15 din

za pol leta 30 din

za vse leto 60 din

Posamezne številke 1.50 din

V z a m e j s t v o celoletna naročnina 90 din

Ljubljana, 20. januarja 1939.

Upravništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17

Poštočkovni račun:

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglasi po tarifu

Tiska Zadruga tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

Osnovne zmede

Živimo v časih, ko ljudje z veliko pozornostjo poslušajo vsako novo besedo, ko gledajo z napeto pozornostjo na sleherno novo gibanje. Če kaj, je to razumljivo, kajti s starimi res nismo daleč prišli, — pač tja, kjer smo.

To dušno in umsko nastrojenje pa je kakor nalašč tudi za razne ljudi, ki se jim zdi, da bi jim utegnili ljudska nezadovoljnost pomagati na vrh. Da bi se lotili dela, tistega najbolj koristnega malega, drobnega dela, za to jim ni, preveč je truda v njem, preveč odgovedi, in vse predaleč v prihodnost je odmaknjen uspeh. Sicer je tak uspeh edino pomemben, kajti na tem sloni, da bi prinesel narodu dejansko korist in napredek. In prav zaradi tega je tudi tak način dela edino zanesljivo in pravilno merilo za vse tiste, ki govorijo o delovanju za narodov blagor.

Brž pa, ko vzamemo to pravo mero, in z njo presojamo notranjo vrednost katerega samozvane- »odrešilnega« gibanja in še bolj samozvane- njegovega voditelja, pridemo do dovolj klavnih izsledkov. Ne bomo navajali imen, ali vabimo vsakega mislečega slovenskega človeka, da pretehta samo povojne struje in stranke in njihne oznanjevalce. In potem naj premišluje in ugotovi, primerjaje številke in dejstva, koliko je imel naš narod koristi od njih. Trpek, žalosten bo njegov račun. Nato pa naj še pregleda, kaj je vse nastalo iz tistih požrtvovalnih, zgolj na blaginjo naroda mislečih in zanj se prizadevajočih voditeljev. Tedaj pa bo dognal, da je obračun za te prav tako sijajen, kakor je klavrn za narod.

Samoobsebnost je, da ljudem take vrste, še kadar po nekakšnem pošteno mislijo, ne more biti za to, da bi se ljudstvu zares izdatno in trajno pomagalo. Zavestno ali podzavestno jim je zmeraj lastna oseba in nalašč za to prikrojena »ideologija« poglavito in zadnji namen. Njihove besede ne gredo za tem, da z razlogi prepričujejo, ampak da s publicami in napovednicami love in zavajajo. In v najboljšem primeru mislijo pač, ko homo imeli oblast, bomo že gledali, da bo tudi ljudstvo nekaj od tega imelo. Kajti če o čem, o svoji lastni popolnosti so zmeraj prepričani — kolikor seveda niso čisto navadni sleparji.

In tudi teh zadnjih ni malo!

Vse to in še mnogo drugega nam je prihajalo na misel, ko smo prebirali »Osnovna načela narodnega preporoda«. Prav nič ne poznamo ljudi, ki so zdajci stopili med nas s preporoditvenimi mislimi. Tem bolj bomo torej lahko tista »osnovna načela« stvarno presojali. Tu pa nam že samo hiter pogled spričuje tolikšno umsko neobgljenost in miselno nezadostnost, da lahko vsak presoden človek že takoj pri prvem stavku spozna, da ima v najboljšem primeru opravlja z nezrelo zadevo.

Prva točka teh »osnovnih načel« se namreč glasi »Glavna misel: Narod in država nad vse.« In ta »glavna misel« se je tem novim prerokom tako imenitna zdela, da so jo že kar sami podčrtali.

V resnici pa dokazuje že samo ta »glavna misel«, kako malo zna gospod preporodnik misliti ob pojavih političnega življenja. Kajti ni mu prišlo na pamet, da se morebiti narod in država le povsod ne krijeta, ali še bolj natančno, da se prav za prav ne krijeta skoraj nikjer na svetu. In če imamo države, ki so do svojih narodov pravične, jih poznamo še več, ki so prav hudo krivične do njih. Razen tega pa tudi: kaj, če postanejo kedaj tudi pravične države krivične do svojih narodov? Vsesakor v nobenem takem primeru ni noben narod zavezan, da mu je taka država nad vse. Morebiti je ta čudni preporodnik vendar kaj slišal o tem, da je razpadla Avstro-Ogrska prav zaradi tega, ker je njeni narodi niso marali več, kljub temu, da je bila to stara državna tvorba in da jim je nudila kot veliko gospodarsko ozemlje mnogotere prednosti in ugodnosti. Marali je pa niso, ker je hotela ob popolni umski okrepitvi svojih voditeljev biti sama sebi namen, ne pa

pravilno samo sredstvo za blaginjo svojih narodov. Zato se je že davno prej odcepila večina Nemcev in Italijanov od nje, in zato je že davno pred dobo svoje velike preskušnje zgubila srca tistih narodov, ki so še morali biti pri njej.

Torej ne tako, gospod preporodnik, ampak narobe: Narod in njegova stvarna in dušna blaginja nad vse, država pa bodi sredstvo za ta namen, in tem močnejša bo, čim bolj bo spolnjevala svojo nalogo.

Kar pripovedujejo »osnovna načela« o gospodarski plati državne ureditve, je tako splošno, nekaj bolj ali manj posrečeno zbranih naslovov raznih političnih uvodnikov, da sploh ne daje nobene opore za stvarno obravnavanje. Kot značilno za miselno raven teh preporodnih načel naj samo omenimo, da govorijo najprej za »načelo zasebne iniciative«, da pa zahtevajo vendarle nekaj vrst pozneje »postopno nacionalizacijo vse industrije«. In modri mož ne čuti protislovja med tema dvema načeloma, ki ga tudi ni mogoče spraviti s sveta s skrbjo, da se načelo zasebne iniciative »ne izrablja samo v korist posameznika«. Seveda, kar je res, je res, protislovja bi v tem primeru ne bilo, če misli ta modri mož tudi praktično, namreč tako, da gre nacionalizacija v korist raznim narodnim voditeljem in da se izvrši tako, da postanejo ti narodni voditelji zgolj zaradi svojega ne-

Slovenija in Švica

Na praznik svete Družine je »Slovenec« prinesel uvodnik pod naslovom »Žavejmo se«. Uvod sestavka se glasi:

Najdragocenejša narodova dobrina je družina, ki je vir njegovega neprestano rod za rod obnavljajočega se življenja. Zato je bila od nekdaj sveta vsem narodom, ki so jo obdajali z nekim posebnim čiščenjem, krščanstvo pa ji je v sveti Družini, ki ji je Cerkev na današnji dan namenila poseben praznik, postavila najvišji vzor. Sodobne zmede sveta pa so tudi družino potegnile v svoj vrtinec in so jo načele pri njeni korenini, tako da je ogrožena njena plodovitost sama. Velik del človeštva, predvsem narodi, ki stoje na vrhuncu civilizacije, izkazujejo že več kot pol stoletja leto za letom bolj in bolj padajoče število rojstev; med njimi je tudi naš slovenski narod. Ob prazniku svete Družine se moramo tega usodnega pojava, ki pomeni hiranje naše življenjske sile, zavedati z vso resnobo, zakaj, če se upadanje števila našega rodu v doglednem času ne ustavi, se bomo mogli vprašati le še, kdaj nastopi naš konec, saj smo številčno eden najmanjših narodov na svetu.

Po teh uvodnih besedah podaja v izvlečku ugotovitve švicarskega statistika Jeana Pillerja, ki je prišel do zaključkov, da gre v Švici sedaj prirastek prebivalstva samo še na račun padanja števila smrtnih primerov. Leta 1960. pa bo po tej statistiki število švicarskega prebivalstva tudi absolutno začelo padati in sedanji napredek zdravstva ne bo več mogel preprečiti nasledkov hotelega omejevanja rojstev.

Nato »Slovenec« nadaljuje:

Nas seveda v prvi vrsti skrbi naš lastni narod. Medtem ko naši sosedni jugoslovanski narodi, pa vsi slovanski narodi sploh, hvala Bogu, še vedno izkazujejo visoko število rojstev in nekateri še prav naglo naraščajo in v sodobnih civilizacijskih razmerah razodevajo nezmanjšan življenjski pogon, pa Slovenci spadamo med tiste narode, ki zaznamujejo padajoče število rojstev. Poročilo ženske bolnišnice v Ljubljani za leto 1938. nam pove tudi še to, da od 1000 porodnic umre samo dve, za splavom pa celih 20, to je da zaradi splava umre desetkrat več mladih žen nego zaradi poroda; vštete pa niso tiste matere, ki nosijo posledice spravljanja vse življenje in postanejo po raznih boleznih nesposobne za delo in za svoje na-

sebičnega voditeljstva lastniki debelih zveznjav delnic nacionaliziranih podjetij. V tem primeru bi vsekako kazala »osnovna načela« precej čuta za koristno stran načelnih zadevščin. Samo to naj zaupamo, da imamo Slovenci tisto veliko nacionalizacijo povojnih dni v dovolj slabem spominu.

Nekako na isti miselni ravni se premikajo osnovna načela, ki govorijo o »notranji ureditvi«. Same splošnosti in vsakdanščice, s kakršnimi nas pitajo že dvajset let politični voditelji in preroki. Da ne zine preporodnik na primer besede o finančni samoupravi, to se razume, in kdor je prebral samo prvi stavek teh imenitnih osnovnih načel, ta takih in podobnih stvarnih zadev in zahtev v njem niti po pravici pričakovati ni smel. Kot posebnost naj omenimo samo, da je vtisnil tudi duh fašistično-stanovskega časa svoj pečat tem načelom, ki zahtevajo »parlament in senat, ki ga sestavljajo delegirani odposlanci stanovskih zbornic« itd. Preporodnik je pač slišal govoriti o stanovstvu, da je dobro, drugje pa je spet ujel, da tudi pravica ljudstva do zastopstva ni tako za nič, pa je pomešal oboje po logiki Juda, ki je jedel čokolado s česnjem: »Čokolada je dobra, česenj je tudi dober, kako dobra mora biti šele čokolada s česnjem!«

A če h koncu še opozorimo, da govorijo ta zmešana »osnovna načela« o parlamentu in senatu, da si torej niti o osnovnih načelih državne ustroja in prava niso na jasnem, potem je, mislimo, že na sebi dokaza dovolj, kakšna je njihova jasnost v »neosnovnih« stvareh.

loge v življenju. To je nad vse žalostna bilanca za naš narod, in usodnosti tega dejstva ne morejo zmanjšati od marksistične lažiznanosti oslepljeni »sociologi«, ki njega vzroke iščejo v neugodnih razmerah gospodarske šibkosti našega naroda in menijo, da se bo nataliteta našega naroda dvignila, ko se dvigne splošna gospodarska in socialna raven slovenstva. Ne samo omenjeni švicarski statistik, marveč tudi druge avtoritete na tem polju poudarjajo, da je število rojstev nizko in da nevdržno pada primeroma najbolj v premožnih slojih in dodajajo zelo zgovorno ugotovitev, da so številne družine odlika vernih narodov in slojev, posebno katoliških pa tistih, ki še neokuženi od vlemesta ohranjajo npravnostno izročilo življenja na grudi. Vsi resni znanstveniki so našli vzrok padanju rojstev v strastnem gonu za bogastvom, v sebičnem prizadevanju za blaginjo obeh zakonskih, ki nočeta trošiti za narod, v želji, da bi bila rajši zagotovljena srečna bodočnost enemu ali dvema otrokoma, nego da bi jih več moralo riskirati borbo za obstoj. V tem pa je moralni problem, ki nam pravi, da igra v tem vprašanju glavno vlogo egocentričen posameznik, posameznih družin in slojev, in sicer tistih, ki gredo zgolj ali v prvi vrsti za tem, da si na škodo bodočnosti vsega naroda sami zagotove boljši tvari in socialni položaj, razbremenjen stroškov in skrbi za potomstvo. Gre za zločin na življenjski dinamiki naroda, ki se demoralizira, pomehkuži in iz svoje glavne korenine same slabi, ko se polagoma oropa volje do novega in obnavljajočega se življenja, ki zahteva vedne borbe, uveljavljanja, tekme in dviga, kar je mogoče le, če vedno nove težave premagujejo vedno novi rodovi s povečanim življenjskim elanom, če za ostarevajočimi žive in se dvigajo mladi, ki tem bolj razvijajo neizmerne sile rodu, čim več jih je, čim bolj jim je tesno, čim večje so ovire in čim trše so razmere življenjskega prostora in okoliša: tako je življenje, le tako se ohranja in krepi, le tako je mogoč napredek — ravno narobe, nego si predstavlja socialistična ideologija. Le kdor se bori zoper pomaterializiranje mišljenja, zoper brezmejni egoizem socialnega življenja, zoper brezmožnost sodobnega zgolj tehničnega napredka in zoper pesimizem, malodušje in brezbriznost za usodo celote, ki se od zgoraj širi čedalje bolj tudi v množico, bo mogel narodu vrniti voljo in moč, da nadaljuje in skuša dvigati svoje fizično in duhovno življenje v bodočih rodovih.

Modno blago

Nogavice, rokavice, vsakovrstno damsko in moško perilo, žepni robci, brisače, ščetke, krojaške in šiviljske potrebščine kupite

n a j u g o d n e j e p r i

Petelinc, Ljubljana

ob vodi, blizu Prešernovega spomenika

Kdor bo zastavil svoje delo pri tej korenini, ki je нравstvene prirode, kdor bo znal нравstveno dvigniti naš narod s toliko silo, da se mu vrne veselje do življenja tudi v najbolj nevšečnih razmerah, kdor bo iznova zbudil v njem tisti idealizem, ki ga je svoj čas rešil tujih okovov in ga usposobil za kulturno rast v duhu in resnici, ta ga bo rešil. Zakaj življenje ne raste samo iz tvarnih pogojev, marveč tudi in predvsem iz sile нравstvenega duha in njegove nezlomljive bodrosti.

Ni ga med nami, ki ne bi pozdravil dobrega namena »Slovenca«, da opozori na nevarnost padanja rojstev med našim narodom, ki je že tako izpostavljen tolikim drugim nevarnostim. Strinjamo se z njegovim poudarkom morale in vere, ki imata brez vsakega dvoma velik vpliv na to vprašanje. In če bi bil »Slovenec« ostal samo pri tem poudarku, bi mu morali biti za njegovo opozorilo iz vsega srca hvaležni. Toda on je vpletel v svojo razpravo tudi stvarno stran vprašanja, ki pa jo je podal tako, da se je s tem sestavek popolnoma oslabil.

V razmerah, v kakršnih Slovenci danes živimo, nikakor ne gre, da se stvarna stran vprašanja naraščaja slovenskega naroda obravnava tako, da se malijo naša gospodarska vprašanja in daje zunanemu svetu videz, da živimo Slovenci v zadovoljivih razmerah in nam ničesar ne manjka. Da v resnici gospodarsko stanje našega naroda ni takšno, vemo vsi, in tudi »Slovenec« ve za to.

Blaginje našega naroda z blaginjo Švicarjev ne bo primerjal nihče, ki ve, da ima vsak Švicar petindvajsetkrat tolikšne prihranke, kakor vsak Slovenec. Nikdo tudi ne more dvomiti, da se tudi drugo premoženje in dohodki Švicarja ne morejo primerjati s premoženjem in dohodki povprečnega Slovenca. Ta veličanska razlika v blaginji med Švicarjem in Slovincem nikakor ne dopušča dokaza, da je neka blaginja, ki je v resnici ni, kriva za padanje rojstev med našim narodom.

»Slovenec« samemu se nekako čudno zdi, da v nasprotju s padanjem rojstev med Slovenci sosedni jugoslovanski narodi v tem pogledu ne nazadujejo, temveč kljub naraščajoči civilizaciji njihovo število rojstev celo napreduje. Nam se to nasprotje zdi precej naravno in mislimo, da bo tudi »Slovenec« malo bolj jasno, če si ogleda statistike Osrednjega urada za zavarovanje delavcev vsaj za nekaj let nazaj. Iz teh bo lahko spregledal, da pokrajine, v katerih prebivajo sosedni

jugoslovanski narodi, gospodarsko napredujejo, da nenehoma raste število njihovih zavarovancev in tudi višina njihovih zaslužkov. Za Slovenijo pa bo moral ugotoviti, da je glede števila zavarovancev približno tam, kjer je bila pred desetimi leti, a dohodki teh zavarovancev so se bistveno znižali. Poleg tega se je spremenil sestav zavarovancev v tem smislu, da se je znižalo število zavarovanih moških in zvišalo število ženskih zavarovank. Ta statistika ga bo prav lahko prepričala o strašni resničnosti zaključkov, do katerih je prišel v »Slovenskem domu« Franc Omahen, ki je ugotovil, da niti tisti mali prirastek, ki ga danes še imamo Slovenci, nima mogočnosti, najti doma kakršen koli zaslužek, temveč je prisiljen, stradati in ostati v breme svojih bližnjih, ker se pri današnjih razmerah niti izseliti ne more, kamor bi se hotel.

Kje so vzroki za takšne žalostne razmere, »Slovenec« pač ne bo težko ugotoviti. Za osvetlitev mu že lahko služi ravno tista ženska bolnica, katero

omenja v svojem sestavku. Število porodov se je v tej bolnici v zadnjih petnajstih letih povečalo za približno tisoč na leto, toda sredstva in število zdravnikov pa so ostala ravno ista, kakor so bila pred petnajstimi leti.

Ko smo povedali vse to, smo prepričani, da nam bo »Slovenec« priznal, da je prav, da se brigamo tudi za stvarno in gospodarsko blaginjo slovenskega naroda. Ta skrb more pri današnjem stanju, ko se Slovenci v resnici borimo za svoj obstanek, tudi v pogledu pešanja števila rojstev samo koristiti in ne škodovati. Prepričani smo, da se »Slovenec« ne bo pridružil tistim slovenskim cinikom, ki na opomine, da Slovenija gospodarsko prepada, odgovarjajo, da ima to dejstvo tudi dobro stran. Ta dobra stran naj bi bila po njihovem v tem, da je pri manjšem gospodarskem napredku tudi manjša nevarnost za našo moralo. Seveda so taki ljudje mogoči samo med nami, ne pa kje drugje na svetu!

Avbec.

Naloga šole v obmejni zoni

»Istra« prinaša prevod tegale sestavka iz »Popolo di Trieste«:

»Il Popolo di Trieste« z dne 2. oktobra t. l. je prinesel sestavek pod gornjim naslovom (»Le funzioni della scuola nella zona di confine«), ki ga prenašamo dobesedno.

»Na drugem sestanku učiteljske sekcije GUF-a, ki se je vršil preteklega meseca, je bila obravnavana naloga obmejne šole.

Najprej bi bilo potrebno analizirati sedanji položaj v obmejnih zonah, ki je z ozirom na razne kraje zelo različen in celo poln kontrastov. Na vsak način je treba razlikovati v grobem dve zoni: prva jezikovno mešana ob prometnih progah in v krajih neposredno ob meji in druga, kjer je drugojezično ljudstvo kompaktno naseljeno. Z ozirom na različne položaje zon so težkoče učiteljev večje ali manjše, tako s političnega kakor vzgojnega stališča, za razumevanje težkoč, na katere zadene učitelj, je treba predvsem imeti pred očmi to, da ima slovansko ljudstvo na tem ozemlju mnogo negativnih lastnosti, kakor pravo pomanjkanje slovanske nacionalne zavesti, kar bi na eni strani bilo videti, da je koristno za nacionalno propagando, na drugi strani pa to predstavlja negativno vrednost, ker slovanski živelj ostane neobčuten tudi nasproti propagandi, ker ne pozna njene vrednosti in pomena. Večkrat se ta neobčutljivost spremeni v razdiralstvo, v čemer se pozna tista odsotnost slovanskega življa od vsakih manifestacij, ki niso materialne in pridobitvene narave. K tem konstatacijam je potrebno pristaviti še vplive miselnih gibanj, ki niso v skladu z našimi in katerih ostanke nahajamo na več krajih visoke planote.

Učitelj mora imeti točen pogled v položaj na službenem mestu in tako razumevanje mentalitete drugojezičnega ljudstva, da mu je mogoče zasledovati vse življenjske manifestacije, da bi mogel izvrševati svojo misijo, ki bo v tem primeru bistveno asimilacijska. Samo na ta način je mogoče misliti, da bi se dosegel cilj, ki bo v tem, da je treba učiti misliti učenecem po italijansko (far pensare italianamente). Naravno za dosego ne sme se naslanjati samo na učenca, temveč mora iskati sodelovanja tudi z družino, kakor s političnimi in cerkvenimi krajevnimi oblastmi. Duhovnika si predstavljamo kakor črnega hudiča zaradi slovanofilstva, nasprotnega Italiji itd., medtem ko je pri ustvaritvi take situacije kriv večinoma učitelj

sam, ker je nasproti duhovniku popolnoma indiferenten, kadar ni celo nasproti njemu poln prezira. Ta predsodek je treba odkloniti brez daljnjega, kajti to je samo v škodo, toliko šoli kolikor cerkvi, ker bi bili obe ustanovi v konfliktu. Učitelj mora imeti pred očmi, da je duhovnik največja avtoriteta na vasi, oziroma avtoriteta, ki jo največ poslušajo, in če se njemu posreči pridobiti si duhovnikovo sodelovanje, naj bo prepričan, da bo 70 odstotkov težav, izvirajočih iz obiskovanja šole, didaktičnega področja (njegov obstanek itd.) in celo vpisovanje v fašistične organizacije, premaganih.

Z dosego duhovnikovega sodelovanja in s pomočjo njegovega vpliva bo mogoče pridobiti si tudi vpliv na družino. Ni napačno, če se učitelj zainteresira za družinske razmere učenca, kajti te mu bodo pripomogle, da spozna njen moralni in materialni položaj, in obenem bo ustvaril v družini občutek, da ona lahko pričakuje s te strani kako pomoč.

Tukaj je treba jasno postaviti v ospredje vprašanje prehrane v šoli (refezione) in fašistične befane in druge oblike pripomoči. Pri sestavljanju seznama ubožnih se učitelj ne sme nanašati samo na učenčeve besede, ki niso nič drugega kakor to, kar so mu doma sugerirali, temveč se mora obrniti na političnega tajnika, ki mu mora dati na razpolago imenik siromašnih družin, potem naj se brez strahu obrne do duhovnika, ki mu bo znal dati v vseh primerih dobre nasvete. Na ta način naj reši vprašanje, ki je mnogokrat zelo mučno.

Iz tega je jasno, da samo tisti učitelj, ki pozna v potankosti položaj kraja, se bo mogel znajti, če si bo na ta način pridobil zaupanje prebivalcev. Najbolj koristen bo tak učitelj, ki bo živel v direktnem kontaktu s kraji, o katerih govorimo. Predobro je znan neznaten uspeh učiteljev, ki niso poznali krajevnega položaja v podrobnosti in ki so imeli mnogokrat slab vpliv na drugojezično ljudstvo, ker ga niso razumevali. Treba je omeniti, da je bilo poslanih nekaj učiteljev za kazni v te tako delikatne kraje. Lahko si zamišljamo, kakšni so bili na ta način doseženi uspehi. Kakšen je bil razlog, ki so ga višje šolske oblasti aplicirale v tem pogledu, to je misteriozno. Poleg tega je še to zelo zanimivo, da se je delalo na tak način ne samo na šolskem področju, temveč enako tudi v drugih kategorijah državnih uradnikov. Na ta način, namesto da bi imeli ob meji vrsto izbranih funkcionarjev in resnično sposobnih za njihove naloge, smo imeli včasih na razpolago nesposobne elemente, ki gotovo niso pospeševali procesa asimilacije ali pa vsaj zbližanja z drugojezičnim ljudstvom. Resnično je čutili potrebo izbranih elementov, in njihov dotok bomo dosegli, kadar ti kraji ne bodo več škodovali za kazenske, pa četudi bi se dajale z ozirom na posebne težkoče obmejne doklade, kakor jih n. pr. prejemaajo že sedaj oficirji.

S predpostavljanjem sedanjega položaja v obmejnih krajih, se je prešlo na problem poučevanja, ki se v kompleksu zelo razlikuje od normalne klasifikacije. Prvi razred zavzema predvsem mesto, ki ga moramo postaviti posebej, ker otrok v njem ne zna niti besedice italijanščine. Tukaj bi gotovo bilo učitelju koristno znanje slovenskega jezika, ne da bi ga govoril, kar je treba poudariti, temveč za razumevanje učenca in da bi ga lažje vodil. Prvo leto, se lahko reče, je popolnoma uporabljeno za pouk prvih elementov italijanskega jezika. Od drugega do četrtega razreda se počujejo spoznavalni elementi, ali bolje, učenec se polagoma pripravlja, da misli v italijanskem jeziku. V petem razredu nastane nov problem — politični problem. Otroci je že dosegel zadostno obvladanje jezika in tedaj mu je mogoče govoriti odločno v politični smeri, ker o tem že govori sam, čeprav je samo o tem slišal, ne da bi veliko razumel, in v čemer čuti potrebo, da ga kdo vodi ali da sliši avtoritativen glas.

Posebno je treba paziti v tem času na najbolj navadne didaktične napake in posebno na tiste, ki se nanašajo na zgodovino našega Risorgimenta. Absolutno se je treba izogniti njegovemu sistematičnemu razvoju in se posluževati anekdot, izogibajoč se pri tem vsega, kar bi se moglo na napačen način razumeti, ali tistega, kar bi povzročilo nezaželene reakcije. To opazko je treba aplicirati tudi pri fašistični kulturi. Kakor je razvidno, bi spoznavanje njihovega načina

Dr. Jos. Regali:

Ob dvajsetletnici slovenske »Narodne galerije«

(Nadaljevanje.)

Mislim, da se ne motim, če trdim, da dosedaj slovenska »Narodna galerija« še do polovice ni dovršena, ampak jo čaka še najtežje, pa tudi najpotrebnejše delo, ki bo imelo, če bo prav in popolnoma opravljeno, tudi najimennitnejši uspeh. Za to delo bi morali zastaviti vse moči ne le umetnostni zgodovinarji, ki bi morali predvsem izslediti in najte slovenske umetnine iz preteklih stoletij, ki so v tujini, ampak tudi praktični ljudje, ki bi znali za nepretirane cene ali na kakšen še cenejši način pridobiti stvari, ki so še pri nas in ki so v zamejstvu. Doslej je bilo v tem pogledu napravljenega vse premalo in še n. pr. opus Franceta Kavčiča ni raziskan, če prav sem že leta 1933. pokazal v »Zborniku za umetnostno zgodovino« vsaj v glavnem pot, ki bi jo bilo treba pri tem ubrati, pa se še do danes ni napolnil po nji noben naš umetnostni zgodovinar, čeprav je v Ljubljani stolica za umetnostno zgodovino in umetnostno zgodovinski seminar in nam umetnostno zgodovinarskega naraščaja ravno ne manjka.

V prvih letih po ustanovitvi društva »Narodna galerija« ni bilo storjenega ničesar pomembnejšega glede nabiranja umetnin. Tiste stvari, ki jih je zbrala že prej ljubljanska mestna občina, so vselej v tesnih prostorih, ki jih je prej imela v najemu »Zbornica za TOI« in so do malega napolnjevale stene. Čeprav veliko tega gradiva ni spadalo v javno zbirko, ga društvo zaradi mestne

občinske uprave ni smelo odstraniti iz prepuščenih mu prostorov. Vendar smo pa začeli že takoj, ko je dobilo društvo »Narodna galerija« prostore v Kresiji, misliti na slovenske umetnine iz preteklih časov. Tako imenovana »Umetniška komisija« sicer ni imela dosti smisla za to, ker so oblikujoči umetniki mislili pred vsem na nakupe sodobnih stvari, vendar smo se pa z R. Jakopičem in mons. Stesko večkrat o tem pogovarjali in smo v odboru o teh stvareh obravnavali. Prva naša pridobitev izmed starih slovenskih slik je bila Mecingerjeva slika »Marijino rojstvo«, ki visi še danes v »Narodni galeriji« in je bila obešena tudi že v Kresiji. Daroval jo je na prigovarjanje Avgusta Bahovca že v prvem društvenem letu gen. ravnatelj »Kmetijske družbe«, Gustav Pirc. V tistem času je poklonila tudi gospa dr. Šušteršičeva nekaj krajin hrvaškega slikarja Vidovića — tudi po prizadevanju Avgusta Bukovca — ki pa seveda niso spadale v okvir slovenske galerije. Delali smo pregled o slovenskem zgodovinskem gradivu in iskali, kje se nahaja in kdo je lastnik starih slovenskih slik. Za kiparstvo se nismo dosti brigali. Glavni pojasnjevalec je bil mons. Steska. Nanj smo se opirali in se nanj obračali, da je poizvedoval in posređoval pri knezoškofjskem ordinariatu in pri cerkvenih predstojništvih. Sestavnega dela pa pri tem ni bilo. Bolj sistematično je postalo nabiranje starih umetnin šele, ko je bila prirejena l. 1922. zgodovinska razstava slovenskega slikarstva. Takrat so se začeli za stvar tudi bolj zanimati naši poklicni umetnostni zgodovinarji, ki so se prepričali, da imamo zadosti gradiva pred nosom za pošteno slovensko umetnostno zbirko.

(Dalje prihodajči.)

mišljenja in morebitnih reakcij, ki bi nastale v njih, bilo zadosten element za začetek asimilacijskega dela. Superiornost naše kulture bi napravila ostalo.

Potrebno je povedati še nekaj o delovanju GIL-a. Ta organizacija ekzistira v mnogih občinah in krajih na Krasu samo na papirju. Ako bi resnično ekzistirala, bi gotovo bila v pomoč šoli. Toda mnogokrat se zgodi, da poveljnik GIL-a ne zna ločiti GIL-a od šole in nastanejo tako superpozicije, ki ne delajo drugega kakor nasprotja. Potrebno je, da poveljnik razume, da je treba učitelja v šoli pustiti na miru in da nihče,

razen njegovih predpostavljanih, se ne sme vtikati v njegove zadeve.

Ko smo objasnili to potankost, bi bilo dobro pregledati, kje GIL resnično deluje. Delovanje, ki dosega ekzistira samo na papirju, se ni vršilo. Mlad učitelj zmore in zna napraviti na tem področju mnogo, toda navadno mu manjka materialne podpore, da bi mogel nekaj uresničiti, in na žalost mora omejiti svoje delovanje samo na izdajanje izkaznic in pobiranje udnine, ki se na ta način spremeni v nekako takso, kajti kot tako jo ima drugojezično ljudstvo.

Povratek

Pred mesecem ali kaj se nas je skupina Slovencev vračala iz Belgrada v Ljubljano. Potovali smo z nočnim brzim vlakom in smo se za dovolj dolgo pot hotele seveda kolikor mogoče udobno namestiti v pripravnem vozu francoske železniške uprave, ki je bil namenjen naravnost v Pariz. Vse skoraj smo se že z istim vlakom vozile v podobnem udobnem francoskem vozu, to pot pa nam sprevodnik ni dovolil vstopiti, češ da je voz namenjen samo potnikom, ki potujejo preko meje v francosko glavno mesto. Kot se spodobi ponižnim Slovincem in Slovenkam, ki tako radi poslušajo ukaze kakršne koli in katere koli oblasti, se nas je večina že hotela mirno pokoriti in se preseliti v drug voz, kjer bi se vse noč presedale po trdih lesenih klopih. Toda med nami se je nahajala korajžna gospa, ki se je za vse nas skregala z oblastjo in nam tako vsem priborila vstop v prepovedani mehki raj. Izkazalo se je kasneje, da ostali potniki tega voza niso potovali niti tako daleč kot me, ampak da so izstopali že tudi na drugi, tretji postaji, čeprav nismo nič čule, da bi bil sprevodnik tudi tem in takim potnikom prepovedoval vstop v voz in da bi si ga bili morali kot me pogumno priboriti. To se pravi, pogumna je bila za nas vse samo ena med nami. Pa to bi ne bila še največja nadloga. Nekoliko pred odhodom vlaka je vstopil v naš oddelek na oko priljuden starejši gospod, kot se je kasneje izkazalo kak državni uslužbenec. Imel je modro uradno legitimacijo, ki daje človeku pravico do polovične voznine. Najprej nas je povprašal, ali smo Čehinje (ni se mi prvič pripetilo, da so imeli naši južni bratje slovenščino za češčino). Ko smo mu pojasnile, da smo Slovenke, pa nam je odkril svojo dušo. Menile smo najprej, da je morda pijan; mislim pa, da ni bil, in tudi če bi bil. V pijanosti človek zblebeče le stvari, ki se tudi sicer skrivajo v njem, pa jih v treznem stanju skrbno drži na uzdi. Niso stari Rimljani brez razloga trdili, da je v vinu resnica. Aha, Slovenci, svoje dni, to se pravi pred svetovno vojno, so bili sami »žandarji«, »kelnerice« in »štumedhen« in bodo to spet, ampak oni, Srbi, jih ne bodo branili, ko jim bo tujec jemal, kar so jim dali Srbi po vojni, o ne, tudi ne, ko jih bo tujec vse pobasal. Kar naj gredo, kaj pa imajo Srbi od njih, same stroške in samo golo nehvaležnost, pa so jim dali celo univerzo, in kaj je treba univerze ljudem, ki so bili prej samo kelnerice, štumedhen in žandarji, zdaj se pa repenčijo po vseh mogočih visokih službah, v Belgradu jih je vse polno. Kako neumni so bili vendar Srbi, da so trpeli zanje in jih osvobajali. In ti stroški! Srbi da imajo koristi od njih, kakšne

koristi neki, samo škodo, samo škodo, kako pa naj bi Slovenci dajali kaj v državno blagajno, saj berač vendar nič nima in ne more nič dajati. In tako dalje, vedno v istem krogu in iste stvari, samo z nekoliko drugimi besedami. Seveda smo mu skušale pojasniti to in ono: da brez vseh šol, kot je neznani gospod trdil, tudi pred vojno nismo bili, da smo znali že prej brati in pisati, celo sijajno so znali nekateri med nami pisati, da smo med vojno imeli tudi prostovoljce, ki so se borili za naše osvobojenje, da smo morda zdaj res že berači, ker so vse naše blagajne napeljali v Belgrad, da pa kljub temu plačujemo še vedno največ davkov in podobne stvari. Toda stari gospod si ni dal nič dopovedati, dosegle smo edino to, da bi nam bil skoraj dejansko dokazal, kakšni junaki so Srbi in da se tudi štirih ne boje, zadovoljil pa se je nazadnje s tem, da nas je vse po vrsti zaničljivo pogledal, češ takele, ki se vozijo brez bratov in mož po svetu. Nekatere med nami pa so, prosim, imele sive lase. Na tretji ali četrti postaji je izstopil, prej pa je še posredoval pri sprevodniku za eno izmed nas, ki ni imela vozovnice v redu, zato, ker so ženske kot otroci, kot je izjavil, in jim je treba seveda pomagati, kadar nisi prav na tem, da bi jim dal dejansko občutiti svojo moško nadmoč.

Zakaj sem to zabeležila? Zato, ker je tako mišljenje o nas Slovincih gotovo zelo razširjeno med našimi južnimi brati. Smešno in hlapčevsko je, da nas hočejo nekateri napraviti za jugoslovence in nič drugega, ko nas pa sami tako občutno ločijo — in to tam, kjer najbolj boli. Tu, prosim, delajte, to je polje za sodelovanje, kajti ne samo mi, tudi tisti izmed Srbov, ki dobro o nas mislijo in ki jim je do prijateljskega sožitja med njimi in nami, bi morali svojim starim in mladim pojasniti to in ono. Žalostno pa je zlasti, da med nami nekateri vpijejo, da smo en narod, ko nas Srbi niti ne razumejo, često celo ne vedo, v katerem jeziku govorimo, in odklanjajo, da bi bili iste narodnosti kot mi.

Med nami so bile gospe, ki so še za časa majniške deklaracije delale za skupno državo Srbov, Hrvatov in Slovencev, take, ki so bile do nedavnega prepričane jugoslovenke; kako je predavanje neljubeznivega našega sopotnika vplivalo nanje, si lahko, mislim, prav dobro predstavljate. Nič drugega si ne želim, kot vsakomur, ki meče Slovence drugje, pa čeprav slovanski narodnosti v žrelo, enkrat samkrat takegale sopotnika, da ga ozdravi njegovih bolnih, nezdravih in hlapčevskih sanjarij.

slovenski meji že pred 50 leti, ko je bil boj za slovensko stvar najbolj vroč na severu od Maribora. Vračko je bil eden izmed tistih slovenskih mož, ki so stali v prvi vrsti strelskih jarkov in ne izmed tistih, ki so ob polnih mizah brbljali narodne fraze. Precej, ko je l. 1909. prišel v Št. Ilj, je zgrabil za orožje, in v enem letu je že postavil »Slovenski dom«. Bojeval se je v eni vrsti s takratnim šentiljskim županom Fr. Thalerjem, ki je zapustil ta svet pred dvema letoma in je bil pokopan 26. prosinca l. 1936. v Št. Ilju. »Südmarka« je tiste čase naseljevala svoje ljudi v Št. Ilju in šlo je za vsako ped slovenske zemlje. Vračko in Thaler sta se postavila v bran in sta s čudovito vztrajnostjo in spretnostjo delala okope, da sta branila slovensko posest, odbijala sta napade in sta nazadnje severni branik Št. Ilj tudi rešila. V sredo 18. prosinca t. l. so položili Evalda Vračka na šentiljskem pokopališču v slovensko zemljo k večnemu počitku. Naj slovenski bojevnik v nji počiva v miru!

Nacionalizem — puhlica brez vsebine

»Večernik« od 15. tega meseca piše o nacionalizmu in nacionalistih, kakor smo mi že zmeraj pisali in govorili:

Nacionalizem pa je danes postala žal češče fraza, ki se je poslužujejo politični voditelji, da prekrijejo pod njo svoje prave namene, in ki leži tudi mnogim dobrim in poštenim ljudem na jeziku, ne da bi vedeli, da je ta fraza brez vsake vsebine. Marsikdo se pač čuti poklicanega, da se predstavlja kot čuvár narodnih interesov. Beseda nacionalist je zaradi nekaterih kričečih primerov zlorabljanja ideje v osebne namene že marsikje postala celo psovka.

Torej, kakor že rečeno, nič novega za naše bralce in za nas. Na notranjo gnolobo nacionalizma, na njegovo pogubnost za male narode, ki morejo in smejo računati le na pravico, in na njegovo dejansko udinjanost velikim narodom, ko sloni vsa nacionalistična ideologija zgolj na sili — na vse to smo opozarjali tolikokrat, kolikorkrat je nanesla beseda na ta zlasti nam Slovincem v bistvu tuji pojav, plevel na naši njivi. Kvečjemu je vredno pri tem opozoriti na mikavnost, da je prav izdajatelj »Večernika« bil med tistimi, ki so uvažali jugoslovenski nacionalizem pri nas. Sedaj pa slišimo od kar najbolj poučene strani, da je nacionalizem fraza brez prave vsebine!

Sicer je pa stvar taka, da nacionalizem sicer res za poštenega človeka ne more imeti prave vsebine, da pa ima presneto določno in po navadi še bolj praktično vsebino za svoje oznanjevalce. Navajamo zato tudi iz »Večernika« nekaj primerov iz Francije:

Posebno poučen je pogled v države, kjer je svoboda tiska in kjer zato politični nasprotniki na svobodnejši način med seboj obračunavajo. V Franciji vzemite na primer v roke časnike skrajne desnice in videli boste, da se kar cede od nacionalizma. Nacionalist je Charles Maurras, ki je bil obsojen v zapor zaradi tega, ker je v »Action française« pisal, da je treba z navadnim kuhinjskim nožem zaklati Leona Bluma; nacionalist je Beraud, ki v »Guingoireu« iznaša v imenu prav tega nacionalizma, kako je Francija nepripravljena za obrambo in kako jo bo Nemčija s prvim zamahom podrla; nacionalist je ta ali oni fabrikant orožja, ker pač producira za narodno obrambo potrebno orožje; nacionalist je... ah, pustimo vse to! Vsi so nacionalisti vsaj v besedah in kolikorkrat so te besede le plašč za vsa nečedna dejanja in posle!

K temu bi še dodali:

Seveda je prav, da se ozremo včasih po svetu, pa da vidimo, da je pač nacionalizem povsod enak. Vendar bi »Večernik« stvar bolje opravil, če bi nanizal primerov iz domačega nacionalnega osredja. Že zato prvič, ker so nam bližji in jih bolj neposredno čutimo. Še bolj pa zaradi tega, ker so po navadi že vse bolj vpijoči.

In zato upamo, da to še stori, če naj verjamemo v spreobrnjenje in če mu ni treba navsezadnje imeti kakih ozirov....

Čudno umovanje

Neki dr. Milan Popović iz Like je priobčil v »Samoupravi« od 15. t. m. sestavek »Politični heroizem«. Pred njegovo vsebino se je celo »Samouprava« zavarovala, češ da predstavlja piščevo osebnostno mnenje. Ni še čas, da bi se mogli ukvarjati natančneje s tem »heroizmom«. Samo en odstavek hočemo navesti, ki označuje že na sebi dovolj razločno namene in smer. Ko namreč pobija pisec očitke hegemonizma, pravi:

Leta 1918. je imel Zagreb okoli 100.000 prebivalcev, od teh 7.000 Srbov, a danes jih ima 250.000, od teh 12.000 Srbov, medtem ko je imel Belgrad leta 1918. okoli 500 katolikov, a sedaj ima Belgrad od 300.000 prebivalcev okoli 80.000 katolikov, a med temi pa okoli 50.000 Hrvatov. V Zagrebu je šele vsaki 21. prebivalec Srb, a v Belgradu vsaki 6. prebivalec Hrvat.

Pri temle vzporejanju je toliko Popovićevih posebnosti, da je vredno nekoliko se pomuditi ob njih.

Predvsem miži Popović ob dejstvu, da je Belgrad dejansko prestolnica centralistično uprav-

Opazovalec

Slovensko društvo razpuščeno

Vodstvo »Slovenskega društva« je prejelo tale odlok:

Kr. banska uprava dravske banovine,
11/2. št. 8547/1.

Ljubljana, dne 16. januarja 1939.

Društvenemu vodstvu društva »Slovensko društvo« v Ljubljani.

V roke predsednika Mencina Rudolfa v Ljubljani.

Na osnovi § 11. zakona o društvih, shodih in posvetih z dne 18. 9. leta 1931. razpuščam društvo »Slovensko društvo«, čigar pravila je odobrila kraljevska banska uprava dravske banovine v Ljubljani z odločbo z dne 16. 6. 1937, II. št. 16.632/1, zaradi prekoračenja statutarne delokroga in ravnanja zoper državni red.

Razlogi.

V smislu § 3. oblastveno odobrenih društvenih pravil je namen društva zbirati slovensko razumnštvo na narodni, vsako strankarsko politiko izključujoči osnovi k sporazumnemu delu za kulturni in gospodarski napredek naroda ter podpirati tej nalogi ustrezajoča duhovna, moralna in materialna prizadevanja svojih členov.

Namen društva je torej predvsem skrb za kulturni in gospodarski napredek naroda. V skladu s tem je torej društvo nepolitično in se kot tako tudi ne sme ukvarjati s političnimi vprašanji. Da »Slovensko društvo« po svojem namenu ni politično, dokazuje tudi dejstvo, da celo sami ustanovitelji niso imeli tega v programu, ko so se-

stavljali društvena pravila. Z vlogo z dne 26. 5. leta 1937. so ustanovitelji predložili kraljevski banski upravi pravila s predlogom, da jih kraljevska banska uprava odobri v smislu § 2. zakona o društvih, shodih in posvetih. Dosledno temu je kraljevska banska uprava odobrila predložena pravila na osnovi § 4. cit. zakona. Pri tem se mora poudariti, da se §§ 2. do 11. zakona o društvih, shodih in posvetih nanašajo na nepolitična društva in da § 12. ter sledeči paragrafi obravnavajo politična društva in politične stranke. Za ustanovitev političnega društva, to je društva, ki je po svojem namenu politično, je v smislu § 12. cit. zakona potrebna odobritev ministra notranjih poslov, ki odloča tudi o tem, ali naj se dotično društvo šteje za politično. Ker take odobritve ministra notranjih poslov »Slovensko društvo« nima, se zato ne sme politično udeleževati.

Zoper to odločbo je dopustna pritožba na ministrstvo za notranje posle. Pritožbo, kolkovano s kolkom za 50 din, je mogoče vložiti v roku 14 dni po dnevu prejema te odločbe pri kraljevski banski upravi dravske banovine v Ljubljani.

Pritožba zoper razpust nima v smislu 2. odstavka § 119. zakona o občnem upravnem postopku odločilne moči.

Izdano uradoma, kolka prosto.

Ban dr. M. Natlačen l. r.

† Duhovni svetnik Evald Vračko

V Št. Ilju nad Mariborom je umrl 15. prosinca t. l. župnik in duhovni svetnik Vračko, star šele 60 let. Župnik Evald Vračko je bil bojevnik na

Najboljše šivalne stroje

ADLER

za dom in obrt ter posamezne dele ter kolesa kupite pri

PETELINC

LJUBLJANA

za vodo, blizu Prešernov. spomenika

Večletno jamstvo! — Pouk v umetnem vezenju brezplačen

ljane države. Vanjo se steka denar ne samo Srbov, ampak tudi Hrvatov in Slovencev, in seveda prav tako vseh drugih narodov, ki prebivajo v tej državi in od katerih je Srbov komaj okoli 40 odstotkov. Po veri pa je v naši državi pravoslavni okoli 48 odstotkov, katolikov pa okoli 37 odstotkov. Če se upošteva, da je imel Belgrad pred vojno nekaj nad 80.000 prebivalcev, se lahko reče, da bi jih imel danes komaj kakih 100 do 120 tisoč, če bi ne bil medtem postal prestolnica Jugoslavije. Prirast vsaj 180.000 prebivalcev je torej štetemu dejstvu v dobro. In tu se lahko takoj vidi in reče, da delež katolikov pri tem prirastku ni v nobenem razmerju z deležem, ki ga imajo pri celotnem prebivalstvu.

Podrobna preiskava Popovićevih trditev vodi torej do popolnoma drugačnih nasledkov, kakor bi nam jih hotel natvesti pisec. Zanimivo pa je pri tem za miselnost nekaterih ljudi, da je zanje Belgrad zdaj prestolnica države, zdaj spet samo srbsko glavno mesto, kakor jim pač bolje kaže pri njihovih političnih računih.

Res, »Samouprava« je prav dobro in previdno ravnala, ko se je zavarovala pred takim čudnim političnim umovanjem.

Italijani in kolonije

Zelo zanimiva je pot — mogoče tudi poučna —, ki jo je naredila Italija in njena zunanja politika od svetovne vojne do danes. Od Italije, ki je leta 1915. sklepala v Londonu trojni pakt, v katerem je sicer v širokem zamahu odkrila vse svoje želje, vendar pa — kakor je pokazal poznejši razvoj — ni prav trdno verovala v te svoje zahteve — pa do danes, ko se zopet postavlja na osnovo londonskega trojnega pakta, katerega pa je v teku povojnih let tako deloma, kakor tudi v celoti preklicala, oziroma se mu odpovedala.

Italija je bila v začetku svetovne vojne pre-slaba, da bi bila mislila preveč resno na kolonije, Sredozemsko morje in morebitni spor z Anglijo. Njeni imperialistični interesi so bili obrnjeni proti Avstriji v tihi želji, da postane Jadransko morje »mare nostrum«, in da to morje dobi tudi svoje odgovarjajoče varno ozadje. Da je bil tudi smisel londonskega pakta predvsem ta, dokazujejo vsi italijanski napor po končani svetovni vojni, ki so šli za tem, da uresničijo ta ideal. Toda na ozemlju bivše avstro-ogrske monarhije so se razmere tako spremenile, da so zavezniki stali pred povsem novimi razmerami, katere so vsaj delno morali upoštevati zaradi načel, ki so jih postavili pri novi ureditvi Evrope. Italija je sicer nekaj dobila, toda ne v obsegu, kakor si je to želela. Gotovo se je pri tem tolažila, da so se razmere v Srednji Evropi in na Balkanu zelo spremenile in da je na teritoriju bivše Avstro-Ogrske nastalo več manjših držav, s katerimi bo dosti lažje živeti v prijateljstvu, kakor z na videz mogočno monarhistično Avstrijo.

Toda že takrat so vstajali kritiki te preveč enostransko usmerjene imperialistične politike (tako g. Nitti) ter zatrjevali, da bi morala Italija na podlagi tajnega londonskega pakta zahtevati predvsem kolonije in utrjevati svoj položaj v Sredozemskem morju. Ti kritiki so jasno videli, da se je položaj po svetovni vojni v Srednji Evropi in na Balkanu zelo spremenil in da nima več smisla, voditi proti novo nastalim državam isto politiko, kot so jo vodili proti veliki Avstriji. Z oslabljenjem Nemčije in novimi državami v Srednji Evropi ni imela Italija več vezanih rok, in njene zahteve bi se bile morale usmeriti tja, kjer bi takoj po svetovni vojni lahko tudi več dobila.

Mussolini je to kritiko dobro razumel. Za večjo varnost je sklenil z vsemi obrobniimi državami v Srednji Evropi prijateljstvo, obenem pa je svoje imperialistične prizadeve usmeril tja, kjer v resnici leži lahko bodočnost Italije: v Sredozemsko morje in kolonije.

Italija leži v sredini Sredozemskega morja. Kakor imajo danes kopne države v Srednji Evropi kopno zemljo za tisti življenjski prostor, v katerem iščejo uresničitev svojih imperialističnih

prizadev, tako je danes za Italijo — kot je bilo nekoč za stari Rim — Sredozemsko morje tisti življenjski prostor, v katerem se lahko Italija razvije v močno kolonialno carstvo.

Mussolini se vsega tega dobro zaveda. Za Italijo so postale danes kolonije in Sredozemsko morje življenjski prostor, za katerega se bo, kakor kaže, borila danes — mi upamo, da samo diplomatsko — predvsem s Francijo.

To je analiza italijanske politične smeri, ki — kakor nam je znano iz zgodovine — ni odvisna samo od zgoraj navedenega prizadevanja in ambicij, ampak še od mnogih drugih, s človekom tesno povezanih zahtev in usodnosti.

Padanje rojstev v Nemčiji

»Völkischer Beobachter« od 17. tega meseca ugotavlja:

Konec leta 1938 manjka našemu narodu v Veliki Nemčiji še 11,2% ali 186.000 rojstev. Vsak dan se rodi v Veliki Nemčiji še 600 otrok premalo, da bi bilo zagotovljeno narodu današnje stanje prebivalstva. Od teh neizprosno trdih števil moramo izhajati, da si napravimo podobo o prebivalstveno političnem položaju Velike Nemčije.

Nemški vodilni nacionalistični dnevniki pravi dalje, da obsegajo te številke troje vprašanj. Prvič dejstvo, da so Nemci pojemajoč narod, drugi vprašanje razmerja nasproti hitro se množočim slovanskim narodom in tretjič vprašanje dedne sposobnosti nemških rojstev.

K temu bi mi opozorili samo še na ugotovitve nemških statistikov iz prednarodnosocialistične dobe, ki so napovedovali za dobo po l. 1940. stalno padanje nemškega prebivalstva. Kakor se vidi iz uradnega glasila narodnega socializma, ga tudi ta ni mogel ustaviti, kljub temu, da je napravil v tem pogledu vse, kar je bilo s propagando in zakonodajo le mogoče napraviti. Pa je vendar končni uspeh ta, da bo Nemčija glede števila rojstev kmalu za Francijo.

In če prinaša »Völkischer Beobachter« v isti številki dolg sestavek pod naslovom: »Francosko prebivalstvo zginja«, tedaj ta spričo domačih pojavov iste ali še slabše zvrsti nima drugega pomena kakor precej jalove tolažbe.

Centralizem

»Trgovski list« posnema po »Novi pravdi«, da so uvedene poslovne knjižice za delavce in nameščence mnogo predrage, ker bodo morali ti v letu 1939. izdati zanje 25,5 milijona dinarjev, in dostavlja:

... mislimo, da ni razsodnega človeka, ki ne bi priznal, da je nekaj nezaslišanega, zahtevati od delavcev in nameščencev samo za legitimacije 25,5 milijona din. Pa v tem je vsa stvar! Vse tiskovine se centralizirajo v Belgradu, in tam tiskajo in tiskajo in si izmišljujejo nove tiskovine, da imajo nekateri lepe zasluge. Zato se tudi nič ne vpraša, po čem so te tiskovine, temveč se cene kratko in malo predpisujejo in naj bodo še tako pretirano visoke. Tako se morajo tudi davčne karte za služkinje plačati po 2 dinarja. Vsaka tiskarna napravi te karte za 1 dinar, ker prihajajo iz Belgrada, jih moramo plačati po 2 dinarja.

Naj nam nihče ne reče, da so te stvari malosti. Morda je res vsaka taka stvar za sebe malost, a vse skupaj niso malost, temveč prav izdaten nov davek, ki poleg tega škoduje lokalni proizvodnji. Danes nameščenske legitimacije, jutri davčne karte, potem železniške legitimacije, potem table za trafike itd. itd., vedno znova se zbirajo novi davki za centralo.

Že kar preveč jih je, in 25,5 milijona dinarjev za legitimacije to jasno dokazuje.

Ukrajinski plaz

Francoski dnevnik »Matin« je poslal posebnega poročevalca v poljsko Ukrajino. Najprej opisuje, s kakšno surovostjo nastopajo Poljaki zoper Ukrajince, ki si ne dajo več od »bratovskega« naroda jemati svojega jezika in svoje narodne omike. Zanimivo in važno je zlasti, kar ugotavlja poročevalec glede ukrajinskega gibanja, ki se širi iz Karpatske Ukrajine. Kdor to bere, se res ne čudi, zakaj si slovanski Poljaki tako zelo prizadevajo, da bi prav tako — ali še bolj! — slovanske Ukrajince žrtvovali mongolskim Madžarom. Poroča namreč:

Za Ukrajince na Poljskem je bila avtonomija, ki jo je dala Praga njihovim bratom v Podkarpatski Rusiji, več kakor upanje, pravo razsvetljenje. Spodbudila je narodno zavest v najvišji meri, in zgodilo se je, kakor so mi povedali že v Pragi: misel Velike Ukrajine se je zbudila v Galiciji istega dne, ko smo osvobodili rusinske Ukrajince. Kljub brezprimerno strogi cenzuri, kljub vsem naporom ne samo Poljske, ampak tudi Češko-Slovaške same, je hitela velika novica skozi Galicijo, Volinjsko in Polesje, tri ukrajinske pokrajine Poljske, od enega konca do drugega. Prihajali so z gora, da bi videli, kaj se godi pri osvobojenih bratih. Majhna mesta so zbirala, da bi poslala svoje zastopnike prek Chust je postal Mekka Ukrajine. Nič ne plaši Ukrajince tostran gora, da gredo na drugo stran in vidijo, kaj se tam godi, in da si vzamejo tam gesel, ki so potrebna.

Mali zapiski

Prepovedan list.

Državno pravdnštvo v Zagrebu je prepovedalo prodajati in širiti št. 9654 dnevnika »Jutarnji list«, ki izhaja v Zagrebu.

Nov nemški tednik v Zagrebu

Dne 24. lanskega decembra je začel izhajati v Zagrebu tednik »Deutsche Nachrichten«. Namenjen je očitno predvsem za Nemce v Sloveniji. Zastopa miselnost vsenemškega narodnega socializma. Ko pa primerja tednik pravice Nemcev pri nas in pravice Slovencev v Nemčiji, bi mu rekli samo eno: Na osnovi pravičnosti bomo mi Slovenci zmeraj za sporazum z Nemci, tukaj kakor tam, in če do sporazuma ne pride, ne bo naša krivda.

Jutranja potvora

Dne 18. letošnjega januarja je poročalo »Jutro«:

Z odlokom banske uprave je bilo včeraj razpuščeno lani ustanovljeno »Slovensko društvo«, ki je izdajalo »Slovenijo« in organiziralo predavanja za propagando samoslovenstva.

Zdi se, da je notranje in zunanje veselje zaradi mogočnosti take novice kar razlito čez vrstice. Sicer je pa potvora resnice v tem poročilu precej očitna in tudi površnemu očesu zaznavna. »Slovensko društvo« pač ni moglo izdajati »Slovenije«, ko je pa ta izhajala leta pred njegovim nastankom in bo izhajala tudi za njim. Ne bomo pa se zaradi tega ukvarjali z »Jutrom« — vsak dela pač po svojih sposobnostih in navadah. Samo na eno stvar naj opozorimo pri tej priložnosti, namreč na čudovito podobnost med zgorajšnjo trditvijo »Jutra« in med trditvami dr. Kramerja lanskega leta v senatu glede »Slovenskega društva« in »Slovenije«, ki jih je pa res pozneje v senatnih zapisnikih popolnoma zmanjkalo.

Vsekako pa — da je bilo treba poročilo zabeležiti s potvoro, priča o zadovoljnosti poročevalca.

Neznana Cankarjeva pesem

V Sarajevu je začela izhajati »Zora«, časopis za društveno (hoče menda reči družbeno! Ured.) kulturo in izobrazbo. Izhajati hoče štirikrat na leto v obliki obzornika. Prav za prav je izhajala že doslej, a bila je pisana le s pisalnim strojem. Po raznovrstni vsebini smemo sklepati, da bo časopis svojo nalogo z uspehom vršil. V 3.—4. številki prinaša Cankarjevo pesem »V album«, ki jo je napisal Cankar lastnoročno v album nekega slovenskega delavca, ki živi sedaj v Sarajevu, in ki po zatrdilu uredništva doslej še ni bila objavljena. Ker bo prav zaradi tega zanimala vsakega slovenskega človeka in ker je pesem ravno v teh časih tako živa in resnična, jo ponatiskujemo:

Ivan Cankar:

V album

Lani v tem času so rože cvetele,
letos pa še marjetic ni,
al' so jih vzele jutranje slane,
al' jih ne vidijo solzne oči...?

Ali je maj tam daleč, tam doli...?
Ni ga nikjer, le eden je maj!
Upaj in veruj, prosí in moli...

Nikoli, nikoli,
nikoli ga več ne priklješ nazaj.

Italija in španska vstaja

»Regime Fascista«, laški nacionalistični list, je ugotovil glede na italijansko pomoč uporniškega generalu Francu, kakor poroča »Pariser Tageszeitung«, — da bi se bil brez legionarske aviatike, sestavljene iz italijanskih prostovoljcev in letal, zrušil Francov upor že ob svojem rojstvu.

Takih stvari se je dobro spomniti v časih, ko še zmeraj govorijo ponekod, da gre pri Francovih uspehih za uspehe »zatiranega« španskega naroda, ki se je uprl zoper svoje zatiralce, španske republikance.

Franco hoče vzeti Kataloncem narodno avtonomijo

Notranji minister Francove uporniške vlade je izdal te dni odlok, s katerim razveljavlja avtonomijo katalonskega naroda. To avtonomijo so si Katalanci priborili v dolgih bojih, in sedanja republikanska vlada jim jo je priznala in potrdila. Katalanščina je romanski jezik, ki je sicer španščini soroden, pa tudi približno v enaki meri francosčini, a je seveda popolnoma samostojen z lastnim knjištvom in samostojno narodno omiko. General Franco pa seveda te samostojnosti katalonskega naroda ne priznava, pa trdi preprosto, da so to Španci. Sicer pa trdi isto glede Baskov, četudi je baskovščina od španščine dlje, kakor na primer slovenščina od turščine. Kljub temu je Francova uporniška vlada že lani, kakor smo poročali, razglasila tudi Baske za del španskega naroda.

Nacionalizem je res v vsakem pogledu padec v barbarstvo.

Urednik in izdajatelj: Tone Fajfar v Ljubljani.